

Immersie

Leerling én leerkracht onderdompelen in taalbad

LIES VAN ROMPAEY
CHRISTOF DE MOL

“Wat is een hoek, Thibaut?” “Un angle.” “Ja, en dat zijn twee rechte lijnen die samenkomen. Rechte lijnen dus.” Juf Tiny illustreert het nog eens op het bord. We volgen een les in het derde leerjaar van de Ecole Jean-Paul II, een vrije basisschool in Perwez, Waals-Brabant. Sinds een tiental jaren loopt daar een immersieproject. Van in de derde kleuterklas krijgen de kinderen de helft van de tijd les in het Nederlands.

Immersieonderwijs is in Wallonië goed ingeburgerd. Het bestaat er al sinds 1998, zowel in het secundair als in het basisonderwijs. De formule kent steeds meer succes. Zes tot acht procent van de Franstalige scholen biedt het inmiddels aan. Directeur Christophe Bontems: “In het verleden was immersie een kans voor kleinere basisscholen die het moeilijk hadden. Het was een manier om zich te profileren en meer leerlingen aan te trekken. In Perwez werd het project gestart vanuit de overtuiging dat talenkennis van cruciaal belang is. De leerlingen maken kennis met twee heel verschillende talen, één met een Germaanse oorsprong, de ander met een Latijnse oorsprong.” Er is progressieve en continue immersie. Bij progressieve immersie wordt in de laagste klassen drie kwart van de lessen in het Nederlands gegeven. In het derde en vierde leerjaar wordt overgestapt op een fiftyfifty systeem. Vanaf het vijf-

de leerjaar wordt nog een kwart van de lessen in het Nederlands aangeboden. Directeur Bontems: “Wij hebben gekozen voor continue immersie. We starten ook in de derde kleuterklas en bieden vanaf dan, tot in het zesde leerjaar de helft van de vakken in het Nederlands aan. Op die manier kunnen we voldoende aandacht geven aan beide talen, ook aan het geschreven én gesproken Frans. In onze lagere school worden Nederlands, wiskunde en een deel van de Wereldoriëntatie-lessen in het Nederlands gegeven. In de kleuterklas geven ze één week les in het Frans en één week in het Nederlands.”

Tweetalige leerlingen?

De school telt 350 leerlingen. Vooral leerlingen die als eerste taal Frans hebben. Directeur Bontems: “Veel ouders zijn helemaal niet tweetalig. Sommigen kennen echt maar heel weinig Nederlands. Toch zijn de meeste ervan overtuigd dat het belangrijk is om Nederlands te kennen

en dat is de reden om hun kind hier te laten school lopen. Want in een gewone school krijgen enkel de leerlingen van het vijfde en het zesde Nederlandse les, maximaal twee uur per week. Wanneer je de helft van de lessen in het Frans geeft, is de bagage toch een pak groter. Let op, onze leerlingen stappen niet allemaal tweetalig het basisonderwijs uit. Enkel via totale immersie kan je tweetalig worden. Ik ben ervan overtuigd dat ze met een aanzienlijke kennis buitenstappen. Ook hier is de familiale context bepalend. Als de ouders Nederlands spreken of met de taal vertrouwd zijn, is dat een groot voordeel natuurlijk. 15 à 20% van onze leerlingen is zo goed als tweetalig na het zesde leerjaar. 60% van de leerlingen begrijpt het Nederlands zeer goed en kan zich behoorlijk uitdrukken. De resterende 15 à 20% heeft misschien meer problemen met het Nederlands. Sommigen komen ook wat later op onze school aan, dat maakt ook een verschil. Maar ze kunnen zich behelpen. We merken bij bepaalde leerlingen dat ze weinig Nederlands praten maar dat ze wel alles begrijpen. Dan is het alleen nog de stap zetten naar durven praten. Daar leggen we in de eerste immersiejaren de nadruk op. Als we zien dat ze moeite doen om zich het Nederlands eigen te maken of om te zoeken naar een manier om zich verstaanbaar te

maken, zijn ze op de goede weg. Dan weten we dat ze ook in de buitenwereld, in een Nederlandstalige stad bijvoorbeeld, hun plan kunnen trekken.”

Ook voor leerlingen met leezorgen

Is immersieonderwijs sowieso een stap te ver voor leerlingen met leezorgen? Directeur Bontems aarzelt. “Het is moeilijk om daar over te oordelen. Er zijn in elk geval maar zeer weinig leerlingen die afhaken omdat de ouders oordelen dat het immersieonderwijs het leren bemoeilijkt. De weinige leerlingen die de school verlaten, zijn leerlingen die eerder zware problemen hebben door dyslexie. Een andere taal leren, kan de problemen die ze met lezen en schrijven hebben, nog verzwaren. Maar dat is ook niet altijd het geval. Ik geloof zelf niet echt dat het immersieonderwijs zwaarder is, of te zwaar is voor kinderen met leerproblemen. De kinderen worden het gewoon van in de derde kleuterklas. Het wordt een vanzelfsprekendheid. En zeker voor ze de leeftijd van acht jaar bereiken, hebben de leerlingen ook geen gêne om een vreemde taal te spreken. Ze maken fouten maar niemand maakt daar een probleem van. Tot op die leeftijd ligt de nadruk heel sterk op het begrijpen van de taal en op het zich verstaanbaar maken. We willen dat de leerlingen durven spreken, dat ze niet geremd worden door de angst om fouten te

maken. Het is immers zo dat je taal leert. De communicatie is voor ons het allerbelangrijkste. Pas daarna, vanaf het vierde leerjaar vragen we meer complexe zinnen, leggen we meer nadruk op de grammatica.”

Organisatie

Juf Tiny Tavernier: “Sinds dit schooljaar zijn de leerkrachten georganiseerd per graad. Een immersieleerkracht geeft wiskunde, Nederlands en delen van wereldoriëntatie in het Nederlands aan de hele graad. Bijvoorbeeld de voormiddag in het derde studiejaar, de namiddag in het vierde. De Franstalige leerkracht doet hetzelfde in het Frans voor al de andere vakken. Enkel in de derde graad is de organisatie nog anders omdat er nu nog maar één zesde leerjaar is. Volgend schooljaar zal ook daar de organisatie per graad kunnen gebeuren. Ik ben blij met die structuur. Het is altijd gemakkelijk als je op een parallelcollega kan terugvallen. Ook bij ziekte bijvoorbeeld. Je kan ook al eens overleggen over aanpak en zo. In het zesde wordt er sowieso wat anders gewerkt. Daar proberen we om meer woordenschat te delen, bijvoorbeeld voor wiskunde. Het eindexamen is in het Frans, de meeste kinderen zullen ook naar een Franstalige secundaire school gaan waar - zelfs met een immersieproject - wiskunde altijd volledig in het Frans wordt gegeven. We moeten er toch zeker van zijn dat de leerlingen de woordenschat van de wiskunde ook in het Frans mee hebben. Daarom ook proberen we nu al van in het derde leerjaar bepaalde be-

grippen steeds in twee talen te zeggen in de les. De figuren in meetkunde bijvoorbeeld, de soorten hoeken, ... Niet eenvoudig voor de leerkracht, maar ook niet voor de leerlingen die eigenlijk een dubbele inspanning moeten doen: nieuwe leerstof opnemen in twee talen tegelijk. Het vertraagt de lessen wel. Het gevolg is dat wiskunde een steeds grotere plaats inneemt tijdens de Nederlandstalige lessen, ten nadele van de les Nederlandse taal en bepaalde vakken wereldoriëntatie. Misschien moeten we daar nog wat aan sleutelen. Voorlopig wordt wiskunde ook uitsluitend in het Nederlands gegeven, behalve als het over vraagstukken gaat want taal speelt dan een belangrijke rol. Het wiskundeboek dat we gebruiken is ook speciaal uitgekozen omdat het niet zo ‘talig’ is.”

Kwaliteit van het onderwijs

Heeft immersieonderwijs invloed op de kwaliteit van het onderwijs in zijn geheel? Directeur Bontems: “Dat we zoveel aandacht besteden aan taal, heeft invloed op de leerstof die we aanbieden. Wij geven onze leerlingen alleszins een globale kennis mee van een vreemde taal. Dat hebben we voor op andere scholen. Misschien is het dan wel zo dat we op andere terreinen wat inboeten tegenover een school die bijvoorbeeld sterk op specifieke kennis (techniek, wetenschappen, ...) wil inzetten. Maar is het niet de rol van het basisonderwijs om er vooral naar te streven dat leerlingen de school verlaten met een stevige algemene basis? Dat gebeurt hier sowieso. Alle leerlingen halen gemakkelijk hun CEB

Juf Tiny Taverniers:
“We proberen al van in het derde leerjaar begrippen steeds in twee talen te zeggen. De figuren in meetkunde bijvoorbeeld, de soorten hoeken, ... Niet eenvoudig.”

(Certificat d'Etudes de Base)¹ op het einde van het zesde leerjaar, met een ruime kennis van het Nederlands als surplus.”

Juf Tiny: “Voor wiskunde krijgen we van de inspectie in elk geval altijd positieve commentaren. Een keer werd opgemerkt dat het metend rekenen iets ‘te Vlaams’ werd aangebracht. Dit krijg je hier als Nederlandstalige leerkracht wel vaker te horen. We zouden strikter lesgeven en meer grenzen aangeven, teveel ons klashouden willen organiseren. De stijl van lesgeven die wij aanleren in de lerarenopleiding verschilt van de schoolcultuur hier. Dat vroeg van mij wel een hele aanpassing. Hoe langer ik hier werk hoe beter het me afgaat, maar het blijft wennen. Op onze school zit er ook een duidelijk leeftijdsverschil tussen de immersieleerkrachten en de Franstalige leerkrachten. Ik ben afgestudeerd in 2010. De oudste immersieleerkracht is ongeveer vijf jaar ouder. De jongste van de Franstalige leerkrachten is ondertussen in de veertig. Maar die collega’s staan wel heel open voor nieuwe ideeën. Ze vinden het verfrissend om met jonge mensen samen te werken. Voor ons is het dan weer leerrijk om met ervaren mensen te kunnen werken. Ik ga ook graag te rade bij hen.”

Tweetalige leerkrachten?

Immersieleerkrachten hoeven zelf

niet tweetalig te zijn. Het is immers de bedoeling dat ze zo veel mogelijk Nederlands spreken en niet in de verleiding worden gebracht om Frans te praten met de leerlingen. Toch komt een mondje Frans goed van pas. Niet alleen om de communicatie met de collega’s te bevorderen, ook om het contact met de leerlingen zelf intenser te maken. Juf Tiny: “Als een leerling met een probleem zit en mij in vertrouwen wil nemen, kan ik toch moeilijk eisen dat hij Nederlands spreekt. Nee, dan luister ik en dan praat ik met hem in zijn eigen taal. Maar ook in de klas wordt er van ons verwacht dat we zelf vertrouwd zijn met de Franse vakwoordenschat. Bepaalde begrippen blijven we toch nog vertalen. Door zelf duidelijk tweetalig te zijn geven we ook het goede voorbeeld voor de leerlingen.”

Nederlandstalige leerkrachten

Juf Tiny geeft al zes jaar les in Perwez. Ze heeft een Nederlandstalig diploma. Omdat haar moeder Franstalig is, is ze zo goed als tweetalig. “In het derde jaar van de lerarenopleiding werd er verwacht dat we op buitenlandse stage gingen. Ook Wallonië werd als ‘buitenland’ beschouwd. Ik heb mijn lange stage gedaan in het immersieonderwijs in Jodoigne. Een fijne ervaring. Daarom koos ik er voor om in het immersieonderwijs te solliciteren. Ik

vond heel snel werk en dan nog in een vacante plaats hier in Perwez.” Ook directeur Bontems geeft aan dat de Nederlandstalige leerkrachten die in Perwez komen solliciteren, erg gemotiveerd zijn. Volgens hem is het een bewuste keuze. Ze maken immers vaak lange verplaatsingen - vanuit Tienen, Hoegaarden, ... - en zijn bereid om zich aan te passen aan een andere schoolcontext. Er zijn ook steeds kandidaten genoeg, of toch voor de langere opdrachten. Veel moeilijker wordt het als er vervangingen moeten gebeuren voor zieke leerkrachten. “Het gebeurt dat we twee weken het immersieproject moeten stilleggen omdat we geen Nederlandstalige vervanging vinden. Vooral op het einde van het schooljaar wordt dat een probleem. Daarom onderhouden we goede relaties met immersiescholen in de omgeving. Ook de immersieleerkrachten in de eigen school brengen collega’s aan. Op die manier bouw je een reserve aan contacten op. We adverteren ook op www.jobecole.be, een site van het Franstalig vrij onderwijs.”

Fijne sfeer

Directeur Bontems: “De meeste immersieleerkrachten blijven graag in Perwez. Ze houden van de school, van de sfeer, van de manier van werken. Ze komen gemotiveerd binnen, ze zijn betrokken, ze integreren zich vlot in het team. Soms hebben ze

Directeur Christophe Bontems: "Is het niet de rol van het basisonderwijs om er vooral naar te streven dat leerlingen de school verlaten met een stevige algemene basis? Dat gebeurt hier sowieso. Met een ruime kennis van het Nederlands als surplus."

wat meer tijd nodig om zich het Frans eigen te maken, maar het lukt. We zien dat sommigen hier ook komen wonen."

Juf Tiny kan dat alleen beamen. Soms zijn er al wel eens taalprobleempjes maar die beïnvloeden de sfeer niet. "Natuurlijk is het zo dat niet alle immersieleerkrachten even goed Frans spreken. Maar alle vergaderingen zijn wel in het Frans, alle pedagogische studiedagen ook. Dat kan heel vermoeiend en lastig zijn, zeker in het begin. De Franstalige collega's spreken meestal geen Nederlands. Velen begrijpen het wel maar spreken het niet of zelden. Toch moet ik zeggen dat er in deze school echt een goede teamsfeer is. Het is niet zo dat Franstalige en Nederlandstalige collega's twee aparte klikjes vormen. Iedereen komt overeen met iedereen en de voertaal is meestal Frans. Daar maken we geen probleem van."

Benoemingen

De start van een immersieproject loopt niet overal en niet op alle vlakken van een leien dakje. Want er moeten natuurlijk Franstalige leerkrachten plaatsmaken voor Nederlandstalige immersieleerkrachten. "We hebben bijvoorbeeld een leerkracht die al meer dan 15 jaar hier werkt. Ze heeft nog maar een gedeeltelijke benoeming in onze school. En dat is natuurlijk omdat de immersieleerkrachten in een ander ambt staan, waarin we haar niet kunnen benoemen. Dat is soms wel lastig. Daarom is het super belang-

rijk dat je zorgt dat er in de groep, in het team, een goede sfeer is.

Het is dan de taak van de directeur om het belang van het project ook te onderstrepen en om de betrokkenheid van de leerkrachten bij dat project te stimuleren."

Juf Tiny was als immersieleerkracht al na drie jaar benoemd. "Voor mijn benoeming moest ik wel een Franstalig examen afleggen omdat het een benoeming is bij de Waalse overheid. Immersieleerkracht is ook een apart statuut. De Waalse overheid wil immersie zo veel mogelijk stimuleren en een van de stimulanzen bestond erin om immersieleerkrachten vlot aan een benoeming te helpen. Op dit ogenblik zijn de benoemingen in deze school wel allemaal gebeurd. Mijn Franstalige parallelcollega bijvoorbeeld zal langer moeten wachten. En ook tegenover enkele Franstalige collega's die hier al veel langer werken is het wel een lastig gevoel dat ik zo snel benoemd werd."

Verschillen én gelijkenissen

Voor Vlaamse leerkrachten die in Wallonië komen werken, is de regelgeving in het begin vaak een kluwen. In Perwez kunnen ze rekenen op de hulp van de directeur

en de vakbondsafgevaardigde van CSC-Enseignement. Van onschatbare waarde! Het blijft wel vreemd dat een leerkracht die in eigen land overstapt van een Franstalige school naar een Nederlandstalige niet automatisch anciënniteit kan meenemen (zie kader). Juf Tiny is voorlopig niet van plan om van school te veranderen. Ze houdt van haar job en haar collega's in Perwez. Nochtans is de situatie er verre van ideaal. Lestijden voor een zorgcoördinator zijn er niet. De zorgleerkracht heeft 12 lestijden voor meer dan 12 klassen. Tijd voor overleg is er amper. Multidisciplinair overleg is er niet. Rapporten en agenda's worden nog met de hand geschreven. Geld voor digitalisering is er evenmin in deze vrije dorpschool. Net als op vele plaatsen in Vlaanderen laat de infrastructuur veel te wensen over. In de stoelen van de kinderen staan nog namen gekrast van oudleerlingen die nu zelf in de school les geven. De schoolbanken zijn dringend aan vernieuwing toe en de klasmuren smeken om een laagje verf. De Sint bracht drie cd-spelers en daar zijn de leerkrachten erg blij mee. Het project van deze school is bewonderenswaardig. Maar hoe lang moet en kan ons onderwijs nog draaien op de goodwill en gedrevenheid van leerkrachten alleen? ■

Wat met je anciënniteit?

Het COV helpt jou met de nodige documenten zodat je anciënniteit in het onderwijs van de Waalse gemeenschap meetelt voor je salaris in het Vlaams onderwijs. Onze Franstalige collega's van CSC-Enseignement staan je graag bij als je de omgekeerde beweging maakt. Werkte je in het verleden over de taalgrens en vermoed je dat er bepaalde diensten niet zijn meegeteld, neem ook dan contact op met het COV-dienstbetoon, dienstbetoon.cov@acv-csc.be.

1. Standaardtest die in Wallonië wordt afgenomen bij alle zesdeklassers.